

Завод за проучавање културног развитка, Београд;
Висока школа за комуникације, Београд

УДК 14(=163.41):929(049.32)

14 Жуњић С.(049.32)

ХРИШЋАНСТВО, ФИЛОСОФИЈА, ХРИШЋАНСКА ФИЛОСОФИЈА

БЛАГОЈЕ ПАНТЕЛИЋ, *ДИПТИХ О
ХРИШЋАНСТВУ И ФИЛОСОФИЈИ; ВЕРА И
(СА)ЗНАЊЕ У ВРЕМЕ ОДУМИРАЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ*, ИНСТИТУТ ЗА ЕВРОПСКЕ
СТУДИЈЕ, БЕОГРАД 2019.

Књига Благоја Пантелића „Диптих о хришћанству и философији: Вера и (са)знање у време одумирања Југославије” састоји се из две целине: „Хришћанска философија: *pro et contra* и „Философ и хришћанство: прилог за интелектуалну биографију Слободана Жуњића”. Два сегмента обједињена су интересовањем за ставове српских философа у последњој деценији постојања СФР Југославије о проблему односа хришћанства и философије, а посебно могућности заснивања хришћанске философије.

Хришћанско богословље је неспорно грађено и развијано на темељу античког философског искуства и њихово међусобно одношење у потоњој историји философског и религијског Запада не може бити негирано. Ипак, хришћанско подозрење према „овосветском знању” и философско инсистирање на супротстављању вере и знања, откривењског и умског, изградиле су свест о јасној граници – па рекло би се и провалији – између предмета, метода и циљева философије са једне и богословља (теологије) са друге стране.

То се посебно односило на препознавање и одређивање граничних области између ове две дисциплине, као и на питање саме могућности утемељног говора о философији која би била именована као хришћанска.

Први сегмент књиге посвећен је полемици покренутој магистарским радом Владана Перишића „Платонизам и теологија”, одбрањеним 1986. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду, у којој је аутор заступао тезу о могућности заснивања хришћанске философије, а у којој су учествовали еминентни филозофи Михаило Ђурић, Радмила Шајковић, Богољуб Шијаковић, Илија Марић и Слободан Жуњић. Благоје Пантелић јасно, прецизно и прегледно представља филозофски и друштвено-политички контекст полемике, као и аргументе свих учесника, без покушаја да арбитрира, већ да понуди прилог како историји новије српске филозофске мисли, тако и фокусирању на важност питања могућности заснивања хришћанске философије, односно односа хришћанства, богословља и философије као важног за проблем идентитета философије саме.

Прво поглавље овог сегмента представља осврт на историјски дисконтинуитет у развоју философије у Србији настао после Другог светског рата, обележен удаљавањем са Филозофског факултета у Београду готово свих предавача и апсолутном доминацијом марксистичке доктрине у овој дисциплини. Чак и после смене генерација на истом факултету, од тада отворенијем према другачијим приступима филозофском мишљењу, укључујући и утицај англосаксонке аналитичке праксе, домаћа филозофска мисао се никада није вратила у однос континуитета са филозофском традицијом која се у Србији развијала до средине 20. века, па о промишљању на трагу аутора какви су Ксенија Атанасијевић, Владимир Вујић па чак ни Бранислав Петронијевић готово да није могло бити ни говора. Било какво приближавање философије богословљу или чак давање филозофског значаја средњевековном теолошком мишљењу било је непожељно или сведено на минимум, при чему је у потпуности занемаривано и само постојање византијске философије или филозофска релевантност византијске теологије.

У другом поглављу овог сегмента, аутор излаже основне ставове из магистарске тезе Владана Перишића, као и његове аргументе, али и аргументе супарника, у полемици изазваној његовим покушајем да тезу објави у престижној едицији Института за филозофију. У трећем поглављу аутор представља касније одјеке ове полемике, који су се јавили махом деведесетих година прошлог века, у којима Перишић није узео јавног учешћа.

Из Пантелићевог излагања прецизно је представљена криза коју је у тадашњој институционалној философској сцени (а само таква је заправо и постојала) изазвало (поновно) појављивање мислилаца хришћанског вредносног и егзистенцијалног опредељења, која је показала дубину расцепа домаће философије са сопственим наслеђем, као и у основи ванфилософско, прецизније идеолошко, порекло овог расцепа, које је оставило трага и на немарксистичке и неспорно високо компетентне философе какав је Михаило Ђурић. Философија, па и она немарксистичка, као да је у првом реду требало да представља (и као да је само на тај начин могла бити толерисана) доследно оружје у сукобу између марксизма и религије, односно прилог и битан улог у оспоравању легитимности било каквог утицаја религије на друштво, па самим тим и на мишљење.

Други сегмент књиге посвећен је философском развоју професора Слободана Жуњића (1949–2019), који прати пут овог изузетног мислиоца и прворазредног философског стручњака од марксистичких корена „праксисовске” провенијенције (које у основи никада није напустио) ка отварању према „хришћанском мисаоном наслеђу”, које код Жуњића није било последица интелектуалне моде, него савесног и доследног философског промишљања. Пантелић назначавача делатност овог философа као пример философски врло развијеног и интелектуално поштеног приступа превладавању идеолошки програмираног јаза између наводно неспојивих домена философије и теологије, вере и знања, традиције и модерности.

Књига Благоја Пантелића не даје допринос само изучавању наше философије нити посебном питању односа философије и хришћанства и његовим друштвено-политичким и културним импликацијама (посебно у нашој средини), већ својом структуром и стилем представља огледан пример истински дијалогског философског текста, који значајно унапређује код нас и даље нажалост дефицитарну праксу јавног дијалога. У том смислу, ова књига нема само спознајну него и хигијенску улогу на нашој философској и теоријској сцени.

Књига „Диптих о хришћанству и философији; Вера и (са) знање у време одумирања Југославије” има обим од 138 страница, укључујући ауторов предговор, списак литературе и индекс имена. Уредник издања је Милан Игрутиновић, а рецензенти Илија Марић, Богољуб Шијаковић и Богдан Лубардић.